

РЕЦЕНЗИЯ

ОТ ПРОФ. Д.ИК.Н. КИРИЛ ПЕТРОВ АНГЕЛОВ

(НАУЧНИ СПЕЦИАЛНОСТИ: „ОРГАНИЗАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ ИЗВЪН СФЕРАТА НА МАТЕРИАЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО”, „ИКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ” И “ОРГАНИЗАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОИЗВОДСТВОТО”)

НА ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД НА ТЕМА „ИНОВАЦИИТЕ - ФАКТОР ЗА УСПЕШНО СТОПАНСКО УПРАВЛЕНИЕ ПО ВРЕМЕ НА КРИЗА”, РАЗРАБОТЕН ОТ ЛЕОНА ЮРИЕВА АСЛАНОВА, РАЗРАБОТЕН ВЪВ ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ „ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР”, ФАКУЛТЕТ „МЕЖДУНАРОДНА ИКОНОМИКА И АДМИНИСТРАЦИЯ”, КАТЕДРА „АДМИНИСТРАЦИЯ, УПРАВЛЕНИЕ И ПОЛИТИЧЕСКИ НАУКИ”

ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНА И НАУЧНА СТЕПЕН

„ДОКТОР”

ПО НАУЧНО НАПРАВЛЕНИЕ 3.7. „АДМИНИСТРАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ”

НАУЧНА СПЕЦИАЛНОСТ „ОРГАНИЗАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ ИЗВЪН СФЕРАТА НА МАТЕРИАЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО”

1. Информация за дисертанта

Дисертантът има богата визитна картичка, свързана с предприемачеството и иновациите: основател и управител на дружество с такъв предмет на дейност; организиране, провеждане и участие в образователни курсове в тази област, организиране на събития в България и региона, с основен фокус иновации, завършени обучения в Hasso Platner Institute of Design at Stanford и PricewaterhouseCoopers Academy.

Дисертантът е зачислен в катедра „Администрация, управление и политически науки” на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър”, където е разработвал дисертационния труд. Тя полага успешно всичките си изпити от кандидатския минимум и представя за обсъждане дисертационния си труд в катедра „Администрация, управление и политически науки” на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър”, съгласно чл.39 от ППЗРАСРБ. На заседание на гореспоменатата катедра дисертационният труд е приет за представяне пред научно жури.

2. Актуалност и значимост на дисертационния труд

Дисертационният труд третира проблематика, свързана с управлението на иновациите, като фактор, въздействащ на стопанските перспективи на предприятията в условията на криза.

Предмет на изследване в дисертационния труд са добрите иновационни управленски практики и стратегии за оцеляване, които малките и средните предприятия в България могат да използват за оцеляването на бизнеса в условия на криза.

Обект на изследване в дисертационния труд са иновационни стратегии и практики на български компании, като и факторите за успех в условията на икономическа криза.

Основната цел на дисертационния труд е на база на проучвания и задълбочено емпирично изследване на динамиката в стопанското поведение на малките и средни предприятия в България, отнасящи се до капацитета им за иновации, да се предложат препоръки за повишаване на конкурентоспособността и иновационния потенциал на бизнеса в условия на криза.

Понастоящем този разглеждан научен проблем е особено актуален и за стопанската практика, като се отчита въздействията на санитарните ограничения и забавянето на стопанския оборот, породени от епидемиологичната обстановка в целия свят.

Настоящото изследване задълбочава познанията по спецификата на иновационното предприемачество в конкретните условия на България. Постигнатите резултати и изводи могат да послужат като бъдеща основа за сходни изследвания и съпоставка на резултатите в следващ период на рецесия и като ценен информационен показател за степента на иновативност по време на криза на българските МСП.

Отчитайки всичко казано дотук, както и значението за малките и средните предприятия на поставените въпроси от научно-приложен и приложен

аспект, може да се определи, че така дефинираната проблематика е изключително актуална и значима за науката и управленската практика.

3. Кратка характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд, в обем от 179 страници основен текст и 158 стр. приложения, като се състои от увод, три глави, заключение и списък на използваната литература. Съдържанието на главите е разпределено в отделни параграфи, които завършват с конкретни обобщения, изводи, практически препоръки. Основният текст съдържа 7 таблици и 6 фигури. Представени са и 2 приложения: въпросник и резултатите от самостоятелно емпирично изследване.

Списъкът на използваните литературни източници съдържа 106 заглавия, на български, английски и испански езици, включващи монографии, официални документи и стратегии, нормативни актове, статии и електронни страници.

В увода на изследването се обосновава актуалността и значимостта на темата на разработката. Определя се обектът и предметът на изследване. Очертават се ограниченията на изследването. Дефинира се целта, подцелите и задачите на изследването. Представя се приложената методология и информационната база, на която е основано изследването. Посочват се потенциалните потребители на постигнатите резултати.

Идентифицирани са изследователските проблеми. Лансира се изследователската теза. Основната теза, която защитава дисертационният труд е, че иновациите са фактор за преодоляване на икономически кризи. В тази връзка организациите, които залагат на бизнес развитие в кризисен период, е нужно да постигнат силен вътрешно-фирмен консенсус между оцеляването и развитието, между бъдещия просперитет и моментното затруднение. В този смисъл дисертант Асланова е направила допускане, че за да бъде наистина радикална една иновация, тя се нуждае от появата на доминиращ дизайн и от иновационна екосистема, в която да се реализира потенциалът ѝ.

Съобразно с фокусиране върху получаване на конкретни приложими резултати, правилно са подбрани ограниченията на изследването.

В Първа глава „Теоретичен обзор и анализ на концепцията за иновации в съвременната наука“ се представят теоретичните схващания и състоянието на основните характерни аспекти на управлението на иновациите в тясно свързания контекст на предприемачеството. Проблематиката е изследвана в нейния икономико-управленски контекст. Силно са застъпени разбиранията за въздействието на управлението на иновациите върху преодоляването на кризи в организациите, държавите и обществата. В тази връзка е представен контекстът на стратегическото планиране за успешно устойчиво иновационно поведение, който се изучава и базира на систематичен подход към иновациите.

В тази глава е представено сравнение на мястото на България в контекста на Глобалния индекс за иновации и индекса за иновации на Европейския съюз. Ясно са посочени критичните зони за иновационно развитие на национално ниво, включително и посредством качеството на националната иновационна екосистема. Постигнати са конкретни научно-приложни и приложни резултати.

Втора глава „Тенденции и предизвикателства пред МСП и развитието на успешни иновационни стратегии в условия на икономическа нестабилност“ включва възможните насоки за изследване на стопанското представяне и измерителите за иновационна дейност на проучените 201 български търговски дружества. В рамките на проучването, което разграничава стопанското поведение по време на кризата на иновативните и неинновативните компании, се установява, че кризата може да повлияе и позитивно на по-бързото усвояване на предприемачески компетенции, защото притиснати от обстоятелствата, мениджърите са принудени да взимат решения в ситуация на несигурност и висока степен на неопределеност и неяснота. Посочено е силното влияние на кризите като стимул за догонване на действителността (чрез нововъведения и промени) и модерността (чрез дигитализацията на процесите) в организациите.

Наред с това са установени основните предизвикателства пред малките и средните предприятия, а именно: ликвидност; запазването на работните места; нарушените вериги на доставки и на продажба; дигитализацията и обръщането

към високите технологии; работата от дома. Постигнати са конкретни научно-приложни и приложни резултати.

Трета глава „Фактори за устойчиво стопанско поведение и развитие на иновационни стратегии (резултати от емпирично изследване)“ е сърцевината на дисертацията. В резултат на проучването са видими големите разлики в представянето на иновативните и неинновативните МСП по време на икономическа криза. Търсенето на липсата и/или наличието на въздействие на фактора “иновативност” върху стопанското представяне в криза на българските МСП откроява важните резултативни променливи в стопанското поведение.

В тази глава е потвърдена тезата на дисертацията, че стопанските ръководители могат да влияят позитивно на стопанското поведение на предприятията, ако се приложат целеви мерки за повишаване на знанията и културата на иновации в организациите във време на криза. Кризите по естествен път стават и катализатор на иновативни умения за оцеляване.

В тази глава е отделено специално внимание на факторите, свързани с повишаването на иновационния капацитет на българските МСП. По този начин е направена връзка и с националната иновационна система и възможната публична подкрепа за малките и средните предприятия. Подчертана е изключително важната роля на икономиката, базирана на знанието, за развитието на иновационен капацитет. Направен е паралел с иновационната система на страни от ЕС и на ЕС в цялост.

Постигнати са конкретни научно-приложни и приложни резултати.

В заключението на изследването се обобщава постигнатото в дисертацията и се очертават насоките за нейното надграждане.

4. Методиката на изследването

Дисертантката Леона Асланова подходящо е подбрала изследователските инструменти (подходи и методи на научно изследване), необходими за изпълнение на основната цел и задачите на дисертационния труд и ги е приложила коректно и добросъвестно. Използваните в изследването методи са

общоприети научни методи за провеждане на изследвания. Основни в тази връзка са анализа на български и чуждестранни източници и собственото емпирично проучване с респонденти, отговорни представители на 201 български предприятия с различна големина и предмет на дейност.

5. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Цялостното ми запознаване с дисертацията и автореферата на кандидата са основание да се направи общият извод, че в представения за защита дисертационен труд се съдържат преимуществено научно-приложни и приложни резултати, които се отнасят до принос в развитието на иновационното предприемачество в България.

Постигнати са следните научно-приложни приноси:

1. Направен е критичен анализ на теоретични източници като на тази основа са идентифицирани основни проблемни области на научен дискурс и са дадени авторови определения на термини и понятия.

2. Идентифицирани и анализирани са факторите, оказващи критично въздействие върху оцеляването по време на криза на българските МСП на основата на собствено качествено проучване. Доказана е корелацията между иновативността на компанията и успешното стопанско представяне.

3. Идентифицирани, анализирани и оценени са стратегии и механизми за растеж по време на криза на българските МСП.

Дисертацията има и следните приложни приноси:

1. Формулирани са препоръки със стратегически характер за стопанското поведение на търговските предприятия по време на бъдещи кризи в икономиката на страната, както и за повишаване на иновационния капацитет на българската икономика.

2. Препоръчани са конкретни области, в които мениджърите на български МСП да усвояват нови знания и показатели за тяхното измерване. Посочени са областите, в които българските МСП са имали най-сериозна нужда от подкрепа според проведеното емпирично изследване по време на кризата от Covid-19

през 2020-2021 г.: подготовка и формулиране на кризисни стратегии и планове за изпълнение и възстановяване; повишаване на тяхната конкурентоспособност и устойчивост чрез обучения, достъп до финансиране и достъп до актуална и навременна информация за хода на икономическото развитие на страната.

Научно-приложните и приложните резултати намират своето пряко приложно поле в стопанските организации и по-специално малките и средните предприятия в България.

В резултат целта и задачите на дисертационния труд са изпълнени, като са получени научно-приложни и приложни резултати, които се отнасят до принос при обогатяване на съществуващи знания за развитието на иновационното предприемачество в България.

6. Оценка на публикациите по дисертацията

Докторантката Леона Асланова е автор на достатъчен брой публикации. Те са както самостоятелни, така и в съавторство. Сред тях непременно трябва да бъдат отбелязани: „Организациите в криза - иноваторите печелят“; „Концепцията за иновации в съвременната наука“; „Обучението по предприемачество: развитие на дидактически аспекти“. Докторантката е участвала в международна конференция в чужбина. В публикациите се анализират различни аспекти от изследваната в дисертацията тема. Няма разлика между начина, подхода и анализа, който се прави в дисертацията и в представените научни статии. Техният брой и насоченост напълно удовлетворяват изискванията за придобиване на образователна и научна степен „доктор“. Това ми дава основание да приема, че дисертационният труд е самостоятелен творчески продукт, реализиран от докторанта.

7. Оценка на автореферата

Представеният реферат изцяло съответства в структурно и съдържателно отношение на рецензираната от мен дисертация. Спазени са всички изисквания по оформлението му и са включени всички необходими атрибути. Посредством

запознаване с автореферата може да се придобие еднозначна представа за дисертационния труд.

8. Критични бележки, препоръки и въпроси

Докторант Леона Асланова представя дисертация, в която се откроява добра теоретична подготовка и ефективната връзка наука-практика. Това ми дава основание да отправя конкретни препоръки, с цел задълбочаване на постигнатото досега и бъдещото научно израстване на докторантката Леона Асланова.

1. Считаю, че докторантката трябва по-смело да полемизира с учените, които цитира, като по този начин по-ясно да се открояват собствените ѝ тези. Отстояването на собственото, аргументирано мнение, при критичния обзор на литературните източници, ще способства и за плавен преход към собствените анализи на докторанта. В тази връзка, освен гореизложеното, препоръчвам в бъдещи научни разработки да се разшири и присъствието на анализи, основани на статии и доклади, реферирани и индексирани в световни бази данни.

2. Считаю, че дисертацията би спечелила ако авторите предложения за печеливши стратегии и механизми за растеж по време на криза на българските МСП се приложат в един или няколко стопански субекта и се проследи тяхното въздействие.

3. С оглед по-нататъшното разпространение на научните тези на докторантката Леона Асланова е препоръчително издаването на дисертацията, след съответната преработка, под форма на монография. Така научните тези на автора и постигнатите добри практики ще бъдат достояние на по-широк кръг заинтересовани учени и предприемачи.

В стилистично и техническо отношение оформянето на дисертационния труд и автореферата не е подминат от ограничен брой неточности, повторения и редакционни грешки, които не намаляват научната му стойност, но затрудняват четимостта на труда. Например, някои от фигурите и таблиците в

обзора, които препращат към чуждестранни източници, са представени на английски, което не е правилно във формата на дисертация.

Посочените бележки и препоръки не намаляват достойнствата на изследването. Дисертацията е добре оформен научен труд.

9. Заключение

Предложеният дисертационен труд от г-жа Леона Юриева Асланова на тема: „Иновациите - фактор за успешно стопанско управление по време на криза” е в пълно съответствие с изискванията за придобиване на образователната и научната степен “Доктор” на ЗРАСРБ, Правилника за неговото приложение и Правилника за придобиване на научни степени във Варненския свободен университет „Черноризец Храбър”. В дисертацията открих оригинални, актуални и значими научно-приложни и приложни постижения, които представляват принос за развитието на управление на иновационното предприемачество.

Налице са необходимите основания да декларирам своята положителна оценка и предлагам на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен “ДОКТОР” по научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство”, професионално направление 3.7. „Администрация и управление” на г-жа Леона Юриева Асланова.

2 ноември 2021 г.
София

Подпис:
(проф. д.ик.н. Кирил Ангелов)